



## ROMAANI

# Tarkasti nähty, todeksi sanottu

Mestarikirjailija Raija Siekkisen henki elää polttavana sisaren kirjoittamassa romaanissa.

Ritva Hellsten: Raija. 265 s. Aviator, 2020.

**R**itva Hellstenin Finlandia-ehdokkaaksi nostettu *Raija* on fiktiivinen kuvaus kirjailija **Raija Siekkisen** viimeisestä vuodesta. Romaanin aikajänne yltää maaliskuusta 2003 helmikuuhun 2004, mutta se kertoo Siekkisen koko elämänsä kaarta muistojen ja takaumien kautta. Teos näyttää, miten Siekkinen piti loppuun asti kiinni taiteestaan ja unelmistaan, vaikka voimat ehtyivät.

Kuolemaa vasten peilattuna Siekkisen tarina saa kohtalon omaisen hohteen. Romaanin alussa Hellsten siteeraa elokuvajohtaja **Krzysztof Kieślowskia**: ”Olemme kaikki samanlaisia. Emme selviydy siitä, mitä elämä tuo. Emme selviydy elämästä”.

## Hellstenin teos käsittelee myös kirjoittamisen ihmettä.

Viimeisenä elinvuotenaan Siekkisen elämänsä halu paloi enää himmeänä. Pettymykset ihmissuhteissa olivat kuluttaneet häntä. Toisaalta taide elämän korkeimpana arvona jätti hänet kamppailemaan toimeentulon ja yksinäisyyden kanssa.

Ylistetty ja palkittu kirjailija odotti nälkäisenä arvostelua novellikokeelmastaan *Kalliisti oste-*

*tut päivät* (Otava, 2003). Kriitikki oli jo julkaisuvalmiina toimituksessa, mutta sitä Siekkinen ei tiennyt eikä ehtinyt nähdä.

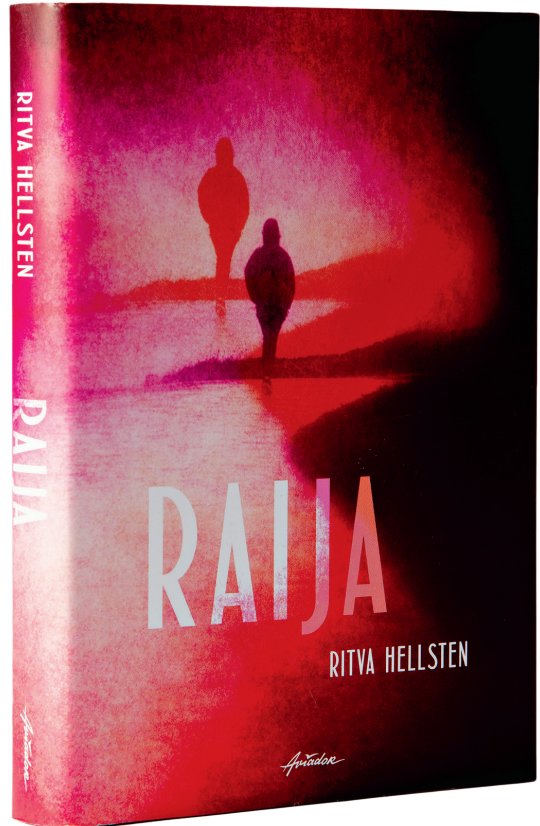
Siekkinen paloi kotkalaisen asuntonsa tulipalossa 50-vuotiaana. Vaikka muunkinlaisia teorioita on esitetty, Hellsten näyttää romaanissaan palon olleen onnettomuus, väsyneen taiteilijan viimeinen erehdys.

**RAIJA SIEKKINEN** tunnetaan novelleistaan, mutta hän kirjoitti myös romaaneja ja lastenkirjoja. Siekkisen aavasteleva, hienovarainen proosa käsittelee olemassaolon suuria kysymyksiä, rakkautta ja kuolemaa. Hän kirjoitti variaatioita samasta naispäähenkilöstä, jota luonnehtii sivullisuus ja vereslihainen ihmettely.

Siekkinen oli poikkeusyksilö, jonka ihoton herkkyyksyys oli lahja ja kivulias taakka. Hellsten hahmottelee sisarensa mielenmaisemaa tarkaksi virittyneellä kielellä.

Siekkisen kyky tuntea ja aistia vahvasti tuotti syvää epävarmuutta ja turvattomuutta. Rakkaus soi onnea vain hetkittäin. Tasapainottomat suhteet löivät sieluun parantumattomia haavoja. Suhteista ensimmäinen, side äitiin, oli repivä senkin jälkeen, kun äiti oli jo edesmennyt.

**ROMAANI** on vaikuttava taiteilijakuvaus, joka tarjoaa oivalluksia luovuuden ja taiteen tekemisen ehdoista. Herkkyyden rinnalle tarvitaan teräksistä tahtoa pitää kiinni omasta totuudesta, omista näyistä. Naistaiteilijan



puolustuskampailu voi olla erityisen verinen.

Hellstenin teos käsittelee myös kirjoittamisen ihmettä. Kaikessa piilee tarina, pienimmässäkin nuppineulan nupissa tai lattiarievussa, aloitteleva kirjailija havaitsee. Hänellä on valta muokata maailmaa: tarkentaa katse haluamaansa suuntaan.

”Ja tajuan, että sanat, jotka ovat kuin polku jota voi seurata kiveltä kivelle hypellen, voivat olla myös sellaisia kiviä joita

itse asettelen peräkkäin niin kuin haluan: rakennan oman polkuni sinne minne mieleni tekee.”

Kirjoittaminen on myös todeksi tekemistä. Sen vapauttava akti pelastaa, kun kokemus on liian monitasoinen tai syvälle menevä arkikielellä tavoitettavaksi. Petetyn rakkauden jälki alkaa menettää voimaansa vastaa, kun sen kirjoittaa auki.

”Hänen maisemansa häiriö oli kesämökki meren rannalla: paikka joka pelkällä olemassaolollaan muistutti pahasta, joka hänelle siellä oli tehty. Sen hävittämistä hän oli kuvitellut valveilla ja unissaan. Nyt hän tiesi miten tekisi sen. Kirjoittaisi sen pois itsestään ja elämästään, tuhoaisi tarinassa paikan jossa hänen elämänsä oli ollut lähellä tuhoutua.”

*Raija* on hieno kunnianosoitus edesmenneelle sisarelle. Vaikka teos ammentaa valmiiksi kirjoitetusta elämästä, seisoo se vankasti omilla jaloillaan. ■



■ Ritva Hellsten.

© ARI HAIMI

NIINA HOLM

ELÄMÄKERTA

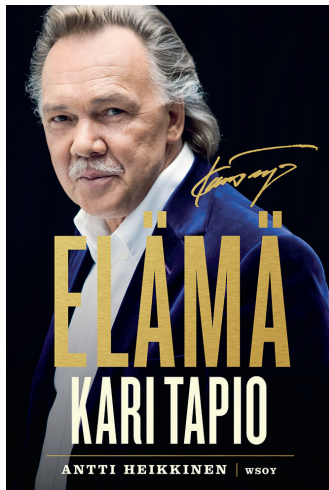
## Huojuva kansantaiteilija

Antti Heikkinen: Kari Tapio. Elämä. 416 s. WSOY 2020.

Jännitti. **Kari Tapio** odotti **Kris Kristoffersonin** konsertin jälkeen luvattua tapaamista täpinöissään. Amerikkalainen laulaja, lauluntekijä ja näyttelijä oli Karin innoittajia mutta kohtaaminen nosti hien pintaan. Hyväntuulisen Kristoffersonin välittömyys kuitenkin rikkoi jään ja piina kääntyi voitoksi – tuli nimmari kitaran!

Tapaus viime vuosituhannen lopulta kertoo perisuomalaisesta suosikkilaulajasta jotain oleellista. Vaikka Kari Tapio hurmasi yleisön karismallaan, lavan ulkopuolella hän saattoi kutistua epävarmaksi pikkupojaksi.

Tämä ristiriitaisuus välittyi myös **Antti Heikkisen** kirjoit-



tamasta **Kari Tapani Jalkasen** (1945–2010) elämäkerrasta. Juurisihin Heikkinen ei kuitenkaan pääse kiinni vaan keskittyy muovaamaan kohteen näköisen teoksen.

Heikkinen kirjoittaa kansanmiehestä puhkielienomaisesti, murretta viljellen. Jouheva tyyli kantaa, onhan tekijä pätevytynyt sekä omalla proosallaan että aiemmillä elämäkerroillaan.

Heikkinen käsittelee aihetta kieli keskellä suuta. Ratkaisu on perusteltu, onhan kaksikolla ikäeroa 40 vuotta, eikä Heikkinen koskaan kuullut Karin esiintyvän saati tavannut häntä. Moni tähden läheinen on sen sijaan kuulolla. Lähteet Kari Tapion jäämistön päiväkirjoista lehtileikemappeihin ja kirjeistä perheen valokuva-albumeihin kartoittavat kohteen vaiheet.

Mäkihyppääjäksi havitellut Kari Jalkanen opiskeli latojaksi, työskenteli painotaloissa ja puursi toista vuosikymmentä ennen kuin alkoi menestyä laulajana 1970-luvun puolivälissä. **Elvis Presleyä** ja **Olavi Virtaa** ihailleen kansanmiehen ura pysyi kuoppaisena, mutta 1990-luvulla häntä alettiin verrata **Tapio Rautavaaran** kaltaisiin ikoneihin. Hitit kuten solistin itsensä sanoittama *Myrskyn jälkeen* pureutuivat niin syvälle tulkitsijan ja yleisön sieluun, että ne sopsisivat vaikka virsikirjaan.

Teos nostaakin Kari Tapiota lauluntekijänä. Käännöskielmien suosion saattoi peitota vain vielä kovemmalla originaalilla, ja sekin Klabbilta onnistui.

Kuten **Alexi Mäkelän** elämäkertaelokuvassa *Olen suomalainen* (2019), myös kirjassa vaimo **Pia** (alk. **Brita Viheriävaara**, 1947–2015) on Karin ki-

Jouheva, murteella höystetty tyyli kantaa.

vijalka. 47-vuotinen yhteiselo kesti tähden alkoholismien, mustasukkaisuuden ja uskottomuuden. Perhearjen pyörittämisen ohessa Pia paitsi toimi hammashoitajana myös bongasi Karille levytettäviä kappaleita. ■

MATTI KOMULAINEN

ELOKUVA

## Citizen Kanen kulisseissa

Mank (USA, 2020). Ensi-ilta elokuvateattereissa 20.11., Netflixissä 4.12. ★★★★★

**M**ank on **Gary Oldmanin** elokuva. Hän näyttää alkoholisoinutun käsikirjoittajaa **Herman Mankiewiczia** sävykkäästi ja kiehtovasti. Mies on ärsyttävä veijari, joka suuntaan piikkejä laukova todenpuhuja. Roolihahmo on 43-vuotias, Oldman 62, ja siitä voi tehdä johtopäätökset ”Mankin” kondiksesta.

Mank on myös **David Fincherin** elokuva. *The Social Networkin* ja *Fight Clubin* ohjaaja on nyky-Hollywoodin arvostetuimpia taitureita. Netflix antoi hänelle mahdollisuuden ku-

vata edesmenneen isänsä **Jack Fincherin** käsikirjoituksen, joka tulkitsee *Citizen Kanen* (1941) taustoja. Fincher sai jopa toteuttaa elokuvan mustavalkoisena.

Tarina etenee kahdessa aikatasossa ja tyyliässä. Vasta 24-vuotias ihmelapsi **Orson Welles (Tom Burke)** tilaa Mankiewiczilta käsikirjoituksen elokuvaan upporikkaasta miehestä, jonka elämä on suurelle yleisölle mysteeri. Autokolarin teloma Mank laatii tekstiä aavikon laidalla mökissä, jossa on puutetta viinasta mutta ei juttuseurasta.

Takaumissa ollaan 1930-luvulla, jolloin Mankilla meni kovaa ja hän pyöri superrikkaan **William Randolph Hearstin (Charles Dance)** ja tämän nuoren näyttelijäpuolison **Marion Daviesin (Amanda Seyfried)** seurapiirissä. Näissä jaksoissa on satumaisuutta. Mankin ja Daviesin yöllinen tuokio mil-



■ Gary Oldman loistaa Mank-elokuvan Herman Mankiewiczina.

jardöörin eläintarhassa on kuin musikaalin rakkauskohtaus, vaikka puheenaiheena ovat juonittelut elokuvayhtiön kulisseissa ja Kalifornian politiikassa.

Taustalla on poliittinen jännitysnyttelmä. Sosialismiin kallistuva **Upton Sinclair** pyrkii kuvernööriksi. Anarkistinen Mank päätyy rahavallan puolelle ja huomaa muuttuneensa hovinarriksi. Fincher onnistuu tekemään merkillisen romanttista

elokuvaa idealismin kuolemasta ja ihanteiden myymisestä.

Mankista saa kaiken irti vain, jos tuntee taiteilijoiden, elokuvien ja poliitikkojen tarinaa etukäteen. Fincherien rakkauskirje elokuvan historialle ja unohdetuille sankareille on silti vaivatoman ajankohtainen: Sinclairin uraa heiluttavat valeutiset ja julkkiksilla on yllättävää yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. ■

KALLE KINNUNEN